

Sygn. akt IV KKN 324/97

W Y R O K
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2001 r.

Sąd Najwyższy w Warszawie - Izba Karna na rozprawie w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - Wiesław Koziół (spr.)
Sędziowie: SN - Halina Gordon – Krakowska
SO del. do SN - Marek Pietruszyński
Protokolant: Kamila Różańska

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2001 r.

sprawy **B. B.**

oskarżonego z art. 178 § 1 kk z 1969 r.

z powodu kasacji, wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Wojewódzkiego w C.

z dnia 28 października 1996 r., sygn. II Ka [...]

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

z dnia 29 lipca 1996 r., sygn. II K [...]

I. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę oskarżonego B. B. przekazuje Sądowi Okręgowemu w C. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

II. zasądza zwrot na rzecz oskarżonego B. B. kwoty 300 (trzysta) złotych wniesionej przez niego opłaty od kasacji.

U Z A S A D N I E N I E

Oskarżyciel prywatny J. C. w akcie oskarżenia z dnia 23 grudnia 1995 r. oskarżył B. B. o to że, w grudniu 1995 r. w Ż., woj. [...], zniesławił go, twierdząc na piśmie, że wykorzystywał on i wyłudzał bezlitośnie swoich teściów, że jest człowiekiem zagrażającym swoim teściom i społeczeństwu, że żyje z ludzkiej krzywdy, tj. o występki z art. 178 § 1 kk z 1969 r.

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 29 lipca 1996 r., sygn. akt II K [...] warunkowo umorzył postępowanie karne wobec B. B. określając okres próby na rok oraz zobowiązał go do uiszczenia na rzecz Państwowego Domu Dziecka w S. świadczenia w kwocie 300 złotych w terminie jednego miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia, a także zasądził od niego opłatę sądową i obciążył go kosztami postępowania oraz zasądził na rzecz oskarżyciela prywatnego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w sprawie (k. 108 – 108v).

Powyższe orzeczenie zaskarżył oskarżony. B. B. zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, gdyż bezzasadnie umorzono postępowanie karne nie biorąc pod uwagę faktu, że oskarżyciel J. C. popełnił przestępstwo z art. 172 § 1 kk z 1969 r. i wniósł o zmianę wyroku, uchylenie zobowiązania do uiszczenia na rzecz Państwowego Domu Dziecka w S. świadczenia w kwocie 300 złotych, obciążenie oskarżyciela prywatnego kosztami postępowania i zasądzenie od oskarżyciela prywatnego kwoty 600 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w sprawie.

Sąd Wojewódzki w C. wyrokiem z dnia 28 października 1996 r. , sygn. akt II Ka [...] utrzymał w mocy zaskarżony wyrok (k. 133).

Od powyższego wyroku kasację złożył obrońca oskarżonego. Skarżący zarzucił rażące naruszenie przepisów art. 3 kpk z 1969 r. w zw. z art. 9 kpk z 1969 r. i art. 10 § 2 kpk z 1969 r. przez naruszenie prawa oskarżonego do obrony, na skutek rozpoznania apelacji pod nieobecność oskarżonego, pomimo, że przed terminem rozprawy apelacyjnej powiadomił on pisemnie Sąd Wojewódzki w C. o swojej chorobie i niemożności stawiennictwa.

W oparciu o tak sformułowany zarzut Autor kasacji wniósł o uchylenie obydwu wyroków i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja, o ile wnosi o uchylenie wyroku Sądu Wojewódzkiego w C., zasługuje na uwzględnienie.

Wśród norm prawa karnego procesowego znajdują się takie, które mają naczelne, podstawowe znaczenie dla całego systemu postępowania karnego i tym samym spełniają nadrzędną rolę w stosunku do pozostałych norm. Niewątpliwie normą taką jest zasada prawa oskarżonego do obrony. W doktrynie podnosi się, że zasada ta winna być rozpatrywana w dwóch aspektach: obrony formalnej – jako działalność obrońcy oskarżonego w procesie, i obrony materialnej – jako działalność obrońcą samego oskarżonego, który może realizować swoje prawa w toku całego procesu, we wszystkich jego fazach, a zatem również przed sądem odwoławczym.

Zgodnie z treścią art. 403 § 2 kpk z 1969 r. (analogicznie art. 453 § 2 kpk z 1997 r.) w rozprawie odwoławczej mają prawo wziąć udział strony i realizować swoje uprawnienia poprzez składanie wyjaśnień, oświadczeń i wniosków zarówno ustnie, jak i na piśmie. Korzystanie z tych uprawnień przez oskarżonego jest właśnie jednym z przejawów omawianej zasady prawa

oskarżonego do obrony. Ustawodawca dla zapewnienia warunków rzeczywistego wykorzystania tego prawa wprowadził odpowiednią regulację w kpk (por. art. 102 § 2 kpk z 1969 r.). Z brzmienia powołanego przepisu wynika, iż czynności procesowej nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona do wzięcia w niej udziału nie stawiała się, a zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo wynikało z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn. Rozumując a minori ad maius należy przyjąć, że odstąpienie od przeprowadzenia czynności procesowej staje się tym bardziej konieczne, jeżeli osoba uprawniona usprawiedliwiła swoją nieobecność obiektywną niemożnością stawiennictwa w czasie i miejscu wyznaczonym przez organ procesowy (por. wyrok SN z dnia 12 stycznia 2000r, V KKN 373/98, zam. Prok. i Pr. 2001, z. 5, poz. 9).

W niniejszej sprawie oskarżony B. B. działał w procesie bez obrońcy. Przed terminem rozprawy apelacyjnej pismem z dnia 25 października 1996 r. poinformował Sąd, że nie będzie mógł uczestniczyć w rozprawie w dniu 28 października 1996 r., gdyż jest na zwolnieniu lekarskim, i dołączył stosowne zaświadczenie z poradni (k. 129). Rozprawa przed Sądem Wojewódzkim w C. odbyła się mimo to zgodnie z wcześniejszym zarządzeniem tj. 28 października 1996 r., czyli pod nieobecność oskarżonego.

Zdaniem Sądu Najwyższego przeprowadzenie rozprawy w zaistniałej sytuacji stanowi rażące naruszenie prawa do obrony, a mianowicie art. 9 kpk z 1969 r., skutkowało bowiem ograniczeniem prawa oskarżonego do obrony co mogło mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku (por. wyrok SN z dnia 10 czerwca 1998 r., II KKN 38/97, zam. Prok. i Pr. 1998, z.11-12, poz.13; wyrok SN z dnia 1 grudnia 1997r., III KKN 168/97, zam. Prok. i Pr. 1998, z.4, poz.7).

W ocenie Sądu Najwyższego skierowane do Sądu Wojewódzkiego w C. pismo oskarżonego należało potraktować jako wniosek o odroczenie

rozprawy. Oskarżony w pisemnym oświadczeniu nie sygnalizował bowiem wyłącznie swojej nieobecności, ale tłumaczył jej powody dołączając – co najważniejsze – odpowiednie zaświadczenie. Zatem z całokształtu okoliczności, w tym też biorąc pod uwagę, że B. B. działał bez udziału obrońcy, trzeba było z tego faktu wyciągnąć wniosek, iż oskarżony chce być obecny na rozprawie odwoławczej i w związku z tym celem umożliwienia mu obecności odroczyć termin rozprawy odwoławczej.

Opisane uchybienie Sądu Wojewódzkiego w C. musiało skutkować uchyleniem wydanego orzeczenia i przekazaniem temuż Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W niniejszej sprawie, jak trafnie w kasacji podnosi obrońca oskarżonego, doszło bowiem do naruszenia podstawowej zasady procesu karnego – prawa do obrony, zasady zagwarantowanej zarówno w ustawie kodeks postępowania karnego jak i w Konstytucji RP.

Z tych wszystkich powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

Przewodniczący SSN: (Wiesław Koziół)

Sędziowie SN: (Halina Gordon - Krakowska)

(Marek Pietruszyński)

aw
f/jw